

quales sunt istae perfectiones supernaturales, ponatur, quod est infinitum generis superioris, puta infima substantia, quia totum genus sublimitatis excedit totum genus qualitatis, nec est incomparabile, quod minima substantia in perfectione naturali excedat accidens quodcumque. Neque ex alia parte (inquit) est inconvenientis, quod accidens quaedam secundum rationem entis supernaturalis sit nobiliora omni substantia creata, vel creatibili, hoc est, in coniungendo obiecto supernaturali; talis enim supernaturalitas non importat aliquam perfectionem absolutam eius intrinsecam in genere entis, sed potius est perfectio quaedam extrinseca, & relativa, quam habent tunc comparatione agentis supernaturalis, a quo totaliter infunduntur, vel specialiter efficiuntur; tunc etiam comparatione obiecti supernaturalis, cui potentias nostras intentionaliter ununt, & copulant in ratione ultimi finis; Quod si argumentum illud valeret, concluderet, tale substantiam supernaturalem etiam de facto dari, ut latitudo substantiae excedat totam latitudinem accidentis, nec dicamus, opera Dei ad extra esse inordinata, cum nobilior locus conveniat accidentibus, quando potuisset, ac debuisset convenire substantiae. Ad 2. nullus est momenti, Deus enim est potens ad producendum, quicquid contra dictionem non implicat, & ideo quod possit aliquid facere, vel non possit, pensandum est ex eo, quod illud implicet, vel non implicet contradictionem, & in praesenti contendimus, substantiam supernaturalem implicare contradictionem. Ad 3. negatur consequentia, si quidem unio hypostatica non est substantia, sed accidens, vel si est modus substantialis, habet modum accidentis, quatenus adiacet, & advenit in humanitati Christi, ipsamque perficit aliquo modo illi inherendo, atque ideo conceptum supernaturalitatis participare potest, quatenus est id, quod formaliter unitur naturae creatae cum ente supernaturali; ad vero substantialis entitas creata, non potest per se ipsam formaliter uniri enti supernaturali, ita ut formaliter sit sua beatitudo, sed solum mediante alia forma accidentali, alius esset purus actus eo modo, quo Deus est sua beatitudo, & de facto in aliis quoque videmus substantiam repugnare, habere per se ipsam, quod habere potest per aliquod accidens superadditum, sicut licet possit intelligere per actionem immanentem superadditam, non potest fieri substantia creata, quae per suam substantiam sit intelligens. Ad 4. dico, substantiae creatae repugnare supernaturalitatem, nec praecise, quia ens creatum est, nec praecise, quia substantia est, sed ratione utriusque simul sumpti, quia nimirum implicat, ut ratio supernaturalitatis conveniat substantiae creatae, ut sic nec valet dicere, non repugnat extrema seorsum sumpta; ergo nec conjuncta; quia possunt, ut conjuncta, involvere repugnantiam, quam non involunt, ut seorsum sumpta; Ad ultimum, illud etiam argumentum nedum de possibili probat, sed etiam de facto; quare cum de facto detur accidens supernaturale, & non detur substantia supernaturalis, signum est, quod haec non sit possibile, alioquin daretur accidens sine suo proprio, & connaturali obiecto; vel ergo assumptum illud intelligitur de potentia activa; ita ut cuiusque obiecti obiectivo, seu effectui respondeat potentia activa eiusdem ordinis, & sic non est universaliter verum, alioquin effectui naturali per solum creationem producibili, ut materiam primam, aut intellectivam, & Angelo responderet aliqua potentia creativa ordinis naturalis, si vero intelligitur de potentia susceptiva, tunc concessio antecedente cum consequentia, negatur sublimitate minor, quod talis potentia susceptiva sit substantia supernaturalis; si enim dicamus, animam habere potentiam passivam naturalem ad formas supernaturales recipiendas, tunc sicut eius potentia susceptiva dicitur naturalis etiam respectu formae supernaturalis; ita e contra forma supernaturalis in ordine ad agens respectu potentiae susceptivae est naturalis, quatenus est illius maxima potentia; si vero dicamus, animam suscipere formas supernaturales per potentiam obedientialem, tunc etiam actui supernaturali correspondet potentia susceptiva eiusdem ordinis, quia accidens supernaturale non respicit substantiam naturalem secundum potentiam naturalem, sed secundum potentiam obedientialem, quae dicitur supernaturalis, sicut extrinsece per comparationem ad agens supernaturale, a quo solum reducitur ad actum juxta explicationem datam quaest. 6. num. 173.

QUESTIO UNDECIMA.

An beata visio sit similitudo expressa Dei, & verbum mentis, vel in ea includatur.

296 **S**upponimus ex dictis disp. 6. de anima q. 3. speciem expressam, seu verbum mentis non esse aliud, quam similitudinem quandam ab intellectu productam, per quam exprimitur, & declaratur obiectum ad differentiam speciei intelligi-

bilis, quae vocatur impressa, vel quia ab obiecto imprimitur, vel quia impressa tantum, & virtualiter per modum principii visionis repraesentat obiectum. Thomistae quatuor negant; ut ita facilius defendat, non posse dari speciem impressam divinam, essentia illi omnibus valde infensam, quos retuli q. 1. n. 7. & sequuntur Salmaticenses, ac Complutenses Carmeliticæ pugnantissimè nectur. Amicus disp. 9. sec. 3. quorum precipuum fundamentum est, quia tunc solum producitur species expressa, seu verbum in intellectu, quando res cognita non est illi praesens, quia ad supplendam absentiam illius ponitur talis species; sed essentia divina est praesentissima intellectui beato per se ipsam, ergo non est ponenda species expressa, seu verbum mentis. Opposita sententia communis est in Schola cum hoc solo discrimine, quod Auctores affirmantes, intellectionem esse formaliter actionem productivam cuiusdam termini distincti, quem vocant verbum mentis, ac etiam imaginem, similitudinem, & speciem expressam obiecti, ut passim opinantur Thomistae, tenent consequenter, beatos quoque in visione beata, seu per beatam visionem producere verbum, aut speciem expressam obiecti beatifici, quos omnes longa serie refert, & sequitur Falsius q. 12. ar. 2. dub. 3. & docentes verò, intellectionem esse potius qualitatem quandam, quae ab intellectu producitur, & hanc ipsam esse imaginem, & speciem expressam obiecti, ac verbum mentis, dum ab eo naturaliter gignitur cum intellectu, qui cum efficit distinctam quandam actionem, quae solet appellari dictio, & barbare vocabulo intelligi fitatio, quae est communis opinio Scotistarum; ut dictum est loc. cit. de anima, hi omnes inquam, dicunt, ipsam beatam visionem esse speciem expressam, ac formalem similitudinem obiecti beatifici, quia universaliter loquendo, non aliam in cognoscendo volunt reperiri similitudinem, & imaginem expressam obiecti, quam ipsam rem cognitivam, & representationem obiecti; Quamvis autem fateantur Scotistae omnes beatam visionem esse similitudinem formalem, & expressam ipsius Dei, esse tamen adhuc inter eos aliquid discrepantiae, an possit proprie appellari verbum mentale, & quidem cum verbum mentale sit ipsa actualis intellectio, & non quid aliud ab ea distinctum, contendunt quidam Scotistae, beatam visionem nec esse speciem expressam divinam essentiam, sed etiam verbum eius; ita Cavellus disp. 3. de anima sect. 3. num. 10. & Poncius disp. 4. q. 8. n. 70. ubi ait, esse factis communem inter Scotistas; sed immerito, quia alii Scotistae communiter negant, ut Rada p. 1. contrav. 10. ar. 2. Vulpes tom. 1. part. 1. disp. 24. art. 7. Similiter tract. 2. disp. 6. n. 124. Gallus 3. d. 14. praeced. 5. n. 634. ubi ait, hanc esse communem omnium Scotistarum, uno excepto Cavello.

297 Dicendum est primum, beatam visionem esse similitudinem formalem, & expressam divinam essentiam juxta modum loquendi Scotistarum; vel per beatam visionem produci a Beato verbum, aut speciem expressam, juxta modum loquendi Thomistarum. Concludendum hanc pro non sub his terminis, quia hic disputandum non est an intellectio sit actio productiva verbi, & speciei expressae obiecti, an potius sit ipsa rem qualitas intentionalis producta, quae dicitur verbum mentis, & species expressa; etenim punctus hic jam discussus est disp. 6. de anima q. 3. sed disputandum est contra illos Thomistas, qui negant, tam visionem beatam esse verbum, & speciem expressam Dei, quam esse actionem illius productivam, licet hoc postea concedatur in quacumque alia cognitione; & dicimus, non posse dari visionem beatam elictam ab intellectu Beati, nisi in ea includatur verbum, aut species expressa; adeo quod si ipsa visio est ipsa qualitas intentionalis producta, necessarium est ipsa species expressa, quae est similitudo obiecti producta ab intellectu; si autem est actio, debet esse productiva, vel productiva talis qualitatibus, quae sit species ipsa expressa divina essentiae; & assertio sic posita communis est tam Scotistis, quam Thomistis melioribus, qui eorum negent speciem impressam divinam essentiam, adhuc tamen expressam concedunt, eo quod verbum mentis sit de ratione intrinseca intellectionis in communi, atque ideo in omni intellectione reperiri debet; Quamvis autem haec ipsa conclusio sufficienter probata sit superius q. 1. ar. 1. n. 7. testimoniis Augustini, & Anselmi, potest adhuc ulterius probari ratione, quia ut diximus, non est aliud species expressa, seu verbum mentis, quam similitudo intentionalis ab intellectu producta, per quam exprimitur, & declaratur obiectum; Sed Beati producunt hanc similitudinem, ergo producunt verbum, aut speciem expressam, quae est ipsa beatifica visio, & minor probatur ex illo 1. Joan. 3. *Scimus, quoniam cum appaverit similes ei erimus*, nimirum ratione visionis beatae, quam tunc habebimus, sic enim exponunt Anselmus in Monologio cap. 31. & Aug. 9. de Trin. cap. 11. quorum verba retulimus q. 1. n. 7. & lib. 14. cap. 17. ubi ait, *Tunc perfecta erit Dei similitudo, quando perfecta erit visio*. Conf. quia in intellectu actu intelligit, debet utique in se habere aliquam formam realem sibi inherentem, quae formaliter constituitur actu intelligens;

Quaest. XI. An sit similitudo expressa Dei, & Verbum, &c. 425

gens; sed haec non est, nisi expressa, & actualis representatio, seu similitudo actualis, & expressa representativa obiecti, quae significamus nomine verbi; ergo cum Beati Deum intelligant, habent praedictam formam, quae formaliter repraesentetur illis Deus; major patet, probatur minor, quia intelligere est apprehendere obiectum intentionaliter, & quodammodo ponere illud intra intellectum, quod cum fieri nequeat secundum esse reale, & physicum obiecti, necessarium fit per formam aliquam inhaerentem; quae est actualis similitudo, & representatio obiecti, quae sensu dixit Arist. 3. de anima intellectum nostrum intelligendo fieri omnia quodammodo, id est, intelligibiliter, & intentionaliter. Confir. adhuc, quia Adversarii dum in quacumque alia cognitione ponunt verbum, praeterquam in beatifica visione, non solum ponunt illud, ut terminum intrinsecum actionis intellectivae, sed etiam, ut formam formaliter dantem esse intelligens; cum igitur hic sit effectus formalis talis formae, scilicet verbi, implicat, talem effectum haberi sine tali forma, sicut implicat, esse alium sine abedi eo; cum ergo beati fieri formaliter Deum intelligentes, necessarium in visione beata includitur species expressa, seu verbum, per quod dicantur formaliter tales, siquidem talis effectus formalis indispensabiliter a tali forma procedit.

298 Respondent aliqui Thom. actionem intellectivam esse immanentem, & per actionem immanentem nihil produci; Contra: quia tunc nedum in visione beatifica, sed nec etiam in quacumque alia cognitione daretur verbum productum, ut terminum intrinsecum actionis intelligendi, quod nec ipsi ad mirantur, cum quia si actio intellectiva est verus, & proprie actus, & non grammaticaliter tantum, debet plane habere aliquem terminum productum; neque actio dicitur immanens, quia non habet terminum productum, sed quia terminus productus remanet in agente, per quod distinguitur ab actione transiens, cuius terminus recipitur in passivo, ab agente distincto. Respondent alii concedendo etiam, visionem beatam esse aliquid terminum productivum, sed illam non esse verbum mentis, aut speciem expressam, sed tantummodo modum quandam unionis, quo intellectus in actu secundo unitur intentionaliter cum obiecto. Contra: quia iam ostendimus q. 1. n. 7. fictitium esse omnem alium modum unionis potentiae cum obiecto, qui non sit verbum, aut species expressa; Respondent alii esse fundamentum praedictum, tunc solum produci speciem expressam, aut verbum in intellectu, quando res cognita non est illi praesens, quandoquidem talis species expressa ponitur solum ad supplendam absentiam obiecti, in proposito autem non est talis necessitas, quia essentia divina est praesentissima intellectui beato per se ipsam. Contra: quia ait August. 9. de Trin. c. 1. quod est 1. n. 7. *scilicet, quia autem mens se ipsam intelligit, producit in se verbum, & similitudinem expressam ipsi ipsius, cum se mens ipsa videt, inquit, esse admodum novitia verbum unum eius, & cum habeat novitia similitudinem ad eam rem, quam novitia, hoc est, cuius novitia est, haec habet perfectam, & aequalem, quam mens ipsa, quae novitia, & nota, & idem habet Anselmus loc. cit. inquit, non obstante maiori, & intimiori praesentia; scilicet per identitatem, adhuc idem intelligens se ipsum, in se producit verbum, & speciem expressam sui ipsius, quantumvis divina essentia illi ponatur praesentissima. Tum quia absolute falsum est, speciem expressam poni ad supplendam absentiam; hoc enim minus est speciei impressae, non sive obiectum fuerit praesens, sive absens; nam si intellectio est actio productiva, terminus, ut opinatur Thomista, terminus, illius quoque esse debet verbum mentis, seu species expressa; si vero est ipsa qualitas intentionalis producta per actionem intellectivam, quae appellatur dictio, ut Scotista loquuntur, haec ipsa qualitas debet esse species expressa, & verbum.*

299 Dices, verbum per intellectionem produci ob aliquam imperfectionem obiecti intelligendi, quia scilicet est infinitum, & per se ipsum non factis intelligibile, nec intus praesens intelligenti, quae de causa Deus per cognitionem essentialiter sui ipsius nullum in se producit verbum, quia est obiectum infinitum, de se summe intelligibile, & sibi praesentissimum; sed respectu intellectus beati nullam istarum habet imperfectionum; ergo, &c. Negatur rursus assumptum, quia ob illos obiecti defectus ponitur species impressa, non expressa, haec vero ponitur praecise propter imperfectionem, & naturalem conditionem potestatis intellectivae creatae, quae quia non est actus purus, sed potentialis, indiget forma a se, & intrinsece producta, quae sit actualiter obiecti representativa, & dicitur verbum, & species expressa, Deus autem, qui est actus purus tali forma, non indiget, atque ideo ad intelligendum non indiget tali forma distincta. Dices, si Beati viderent, Deo mediante specie expressa, & verbo inter obiectum, & intellectum, ergo non viderent immediate. Sed hoc patitur concluderet in aliis cognitionibus, in quibus ponitur verbum productum, negatur consequentia, quia

species, & verbum non mediante, ut quod, & ut res visa, sed tantum, ut quo, seu ratio ipsa videndi, quod non impedit, ne adhuc obiectum dicatur immediate cognitum, nam talis immediatio solum attenditur ex eo, quod nihil aliud mediet inter cognitum, & visum. Dices, & tantae perfectionis, sicut Deus, quod solent probare Thomistae argumento calculatorio, quo perfectius est obiectum, species expressa eius debet esse perfectior; ergo si obiectum sit infinitae perfectionis in essentia, species erit infinita in representando. Sed haec obiectio dilata est ex professo qu. 1. n. 11. & plane nihil probat, nam sicut similitudo expressa Angelus, quae ab alio Angelo cognoscitur, non debet esse Angelus, nec tanta perfectionis arithmetice, ut Angelus, sed solum geometricae, & quoad proportionem; ita species expressa Dei non debet esse Deus, nec infinitae perfectionis.

300 Dicendum secundum, quod si accipiatur verbum, ut importat expressam, & distinctam obiecti similitudinem, sic visio beata dici potest, ac debet verbum divinam essentiam, verbum adhuc magis rigorose sumatur, scilicet pro naturali obiecti similitudine, dicitur verbum. Haec conclusio communis est in Schola nostra, & pendet ex dictis de natura verbi mentalis disp. 6. de anima q. 3. ar. 2. num. 48. & 49. ubi notavit ex Scoto 1. d. 27. *ideo istis, quod licet verbum sit semper actualis ipsa intellectio, non tamen quaecumque intellectio est verbum, sed illa tantum, quae est naturaliter genita, & producta a memoria fecunda, id est, ab intellectu simul cum obiecto, vel in se praesente, vel in specie, ut Aug. Doct. relatus docet 9. de Trin. cap. 1. & lib. 15. pluribus in locis ab ipso citatis, defectu cuius conditionis, ait quod 14. art. 2. BB. visionem Dei in beatis non esse verbum; quia est id naturalis divinae essentiae similitudo, & in hoc sensu latiori dici potest verbum, non tamen in rigore loquendo, quia ab ea naturaliter non producitur, sed liberè, cum ad eam concurrat, ut volens, quod etiam replicat quod 15. ar. 2. X. concurre cum alibi Aug. interdum visionem beatam vocat Verbum, ut 14. de Trin. 17. loquitur de verbo in sensu latiori, quatenus intendit docere, beatos videre. Deum notitia clara, & distincta, quae sit expressa, & perfecta similitudo divinae essentiae; & quoniam Thom. aliam Verbi significationem magis propriam non admittunt, quam ut sit expressa, & actualis obiecti similitudo, unde apud ipsos omnis expressa species est verbum, nec unum, licet patet alio, hinc est, quod in praecedenti conclusione, stando in communi significatione verbi apud omnes receptae, concessimus, beatam visionem esse verbum, vel saltem per eam verbum produci; & quoniam Scotus naturam verbi subtilius indagavit ex Augustiniana doctrina, & contendens, ad completam verbi rationem non sufficere, quod fit naturalis similitudo obiecti similitudo, sed ulterius adhuc ex Augustino requirit, quod naturaliter ab eo procedat, hinc in hac secunda conclusione, ubi est sermo de verbo secundum suam rigorosam significationem, negamus, beatam visionem esse verbum, quia est id naturalis divinae essentiae similitudo, non tamen ab ea est naturaliter genita; quae omnia pendunt ex dictis loc. cit. de anima ab rationibus Cavelli in oppositum satis fecimus, quae contra illam nostram doctrinam de natura verbi, quae est Scotistarum communis, obicit Poncius disp. 12. de anima 109. & in apolo. n. 151. tam propugnando, quam impugnando, diluimus in nostra appendice ad libros de generatione a n. 124. ubi ex instituto discutimus hoc dubium, an in Beatis visio beatifica sit verbum, quae hic repetere non est opus, unde solum testat solvere eius fundamentum, quod rursus instaurat, & ampliat in suo Cursu Theol. disp. 4. cit. q. 8. n. 70.*

301 Arguit sic Poncius ibi; si quid obstat, quod visio beata non sit verbum, vel quia non esset species expressa, & similitudo formalis, ut ajunt Thomistae; & hoc quidem falsum est ex praeced. asserto; vel quia non est naturaliter productum, dicitur Scotistae, & hoc etiam est falsum, si posito lumine gloriae, quod semper visioni praesupponitur. Conf. quia cum dicitur ad rationem verbi, ut sic requirit, quod naturaliter producatur, vel naturale sumitur, ut contradistinguitur a supernaturali, & hoc non, quia in definitione verbi nulla fit mentio de naturalitate opposita supernaturalitati, vel ut opponitur libero, quia ratio negant Scotistae, Spiritum Sanctum esse verbum, quia producitur liberè secundum ipsos, visio vero non producitur, sed quia essentia divina liberè concurrit ad eius productionem; sed hoc etiam non impedit, quia productio naturalis ad verbum requisita debet intelligi ex parte ipsius potentiae tantum non verò ex parte obiecti; unde quia visio sic producitur naturaliter ex parte potentiae, & Spiritus Sanctus non sic producitur, bene Spiritus Sanctus potest excludi a ratione verbi, quamvis visio non excluderetur. Denique falsum est, ad verbum requiri, ut omnes causae eius sint naturales, & naturaliter influentes, alioquin Christus dici non posset Filius Mariae, quoniam ad Christi

